

Bütün möcüzələr gizləndə doğulur... **kinorejissoru Elçin Musaoğlunun portretinə cizgilər...**

Məlumdur ki, milli kino ölkənin dünyaya mədəni inteqrasiyası üçün ən ciddi və öndə gedən vasitələrdən biridir.

Ölkə prezidentinin "Azərbaycan kinosunun 2008-2018 illər üzrə inkişafına dair dövlət proqramı" kino sənətinin inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Son illərdə yeni filmlərin çəkilməsi, eyni zamanda, həmçinin ekran əsərlərimizin beynəlxalq festivallarda təqdimatı, eləcə də nüfuzlu mükafatlara layiq görülməsi sevindirici haldır. Belə uğurlu ekran əsərlərindən biri də rejissor Elçin Musaoğlunun Dövlət sifarişi ilə "Azərbaycanfilm" də çəkdiyi "Nabat"(2014) bədii filmidir. Azərbaycan kinosunun ən uğurlu işlərindən biri hesab olunan bu film İtaliya, Amerika, Braziliya, Yaponiya, Estoniya, Mərakeş, Kanada, Almaniya, Hindistan, Türkiyə, İran kimi ölkələrin kino festivallarında iştirak edib və bir sıra mükafatlar ("Ən yaxşı bədii film" nominasiyasında "Qızıl Pəri" mükafatı, Manhaym-Haydelberq beynəlxalq film festivalında 3 mükafat, Pune Beynəlxalq film festivalında "Special Mention Award" mükafatı, 33-cü Fəcr beynəlxalq kinofestivalında "Ən yaxşı rejissor" mükafatı, Tripoli Film Festivalında "ən yaxşı film" mükafatı, Avrasiya Beynəlxalq Film festivalında "ən yaxşı rejissor" mükafatı) qazanıb. Bu film həm də, Qarabağ həqiqətlərini dünya tamaşaçısına çatdıran layiqli bir əsərdir.

Elçin Musaoğlu bir sıra dəyərli sənədli filmlərin, eləcə də "40-cı qapı" (2009) bədii filminin müəllifi və rejissoru, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimidir.

Hər bir uğurlu film, həm də, təmsil etdiyi ölkəyə şöhrət gətirir. Ölkəmizə, milli kinomuzaya uğur qazandıran istedadlı rejissor Elçin Musaoğlunu "Qobustan" toplusunun oxucuları ilə bir qədər də yaxından tanış etmək istərdik.

- Xoş gördük! Məşhur rus kinorejissoru Sergey Bondarçukun belə bir fikri var: "Mən rejissor olmaq istəyənləri anlamıram. Amma film çəkmək istəyənlərin rejissor olacağına inanıram". Bəs rejissor Elçin Musaoğlunda belə bir həvəs necə yarandı?

- Uşaq vaxtı filmlərə çox baxırdım. O vaxt Badamdar qəsəbəsində yaşayırdıq. Mən dostlarımla oynamağa yalnız bir neçə saat ayırırdım. Sonra isə köhnə məktəbin kimsəsiz həyətinə yalnız qalıb özümdən film süljetləri uydururdum. Quraşdırdığım "filmdə" eyni zamanda canını və müstəntiqi oynaya bilirdim. Dialoqları uydururdum, təbii ki, indiki dillə desək bu o vaxtkı "bir aktyorun teatri" idi. Artıq 8-9 yaşından bildirdim ki, böyüyəndə film çəkəcəm. Bunu mənədən başqa kimsə bilmirdi. Bu mənim sirrim idi...

- O yaşınızda filmə həvəs göstərməyiniz çox maraqlıdır. Əslində, uşaqlıq özü də, mən deyərdim ki, ən gözəl filmidir, heyif ki, çox vaxt çəkilməmiş qalır...

- Məncə, hər bir insanın formalaşmasında uşaqlıq vacib bir dövrdür. Çünki hər şey oradan başlanır. Təbiətə, insana, hətta heyvanlara da münasibət ordan gəlir və formalaşır. O bərədə mənim bəxtim gətirib. Hər il yay tətilini bacularımla birlikdə kənddə, nənəmin yanında keçirərdik. Nənəm isə demək olar ki, bizim ensiklopediyamız idi. Bütün sualların cavabı onda idi. Əfsanələr, nağıllar, maraqlı əhvalatları ilk dəfə nənəmdən eşitmişik. Gecələr eyvanda uzanıb ulduzlara baxa-baxa nənəmin nağılları ilə yuxuya gedirdik. Belə bir inancım var ki, ta qədimdən bizim millətin mədəniyyət daşıyıcısı və ötürücüsü qadınlar olub.

...Nağıla olan sevgi çox uzun bir zaman məni təqib edib. Nağıl qədər insan fantaziyasını və düşüncəsini formalaşdıran ikinci bir nəsnə tanımıram. O zaman Bakının məktəb kitabxanalarında mövcud olan bütün nağıl və əfsanələri oxuyurdum. Bir də ki, anam kitabxanada işləyirdi. Uşaqlığım demək olar ki, kitab rəflərinin arasında keçib.

- Yuxarıda təsvir etdiyiniz "bir aktyorun teatri", zaman keçdikcə sizi uğurlu filmlərin çəkiliş meydançasına gətirib çıxardı. Nəinki ölkədə, eləcə də ölkə xaricində də istedadlı rejissorlardan biri kimi tanındınız. Rejissor kimi filmdə əsas prinsipi nədə görürsünüz?

- Əslində hər bir yaradıcı insan özündən əvvəlki mədəniyyətin, düşüncənin davamçısı, ötürücüsüdür. Ona görə də bu işə layiqincə və düzgün yaşamağın. Mənim üçün film bir kiabdır. Görüntü ilə "yazılmış" kitab. Yazdığım film- kitabın yaşaması, uzun ömürlü olması üçün rejissor öz enerjisindən, "qanından" filmə qatmalıdır. Əks halda bu uşaq şikəst doğulacaq, yaşamayacaq.

- Film yaradıcılarına verilən bir sual mən də təkrar etmək istəyirəm. Sizcə, filmdə nə daha önəmlidir - ssenari, yoxsa rejissor işi?

- Tarkovski deyirdi ki, - "sinema - ədəbiyyatın xarabalığı üzərində qurulur". Bu deyimlə birmənalı razıyam. Ədəbiyyatı öldürəndən sonra film doğulur. Sinema - müstəqil incəsənət növüdür və özünün ifadə vasitələri var. O üzədən filmdə görüntüdən başqa nə artıq olsa - ədəbiyyat və ya musiqi, filmin ziyanıdır.

Belə qəbul olunub ki, dramaturgiyada 36 situasiya var. Bizim ədəbiyyatdan oxuduğumuz və bildiyimiz bütün süljetlər bu 36-nın içindədir. Yeni, mövzu olaraq nə düşünsek oxşarı var. Biz yalnız formanı dəyişirik. Nəql formasını fərqli edirik. Sinemanın 125 yaşı var və hər il dünyada minlərlə film çəkilir və hələ də çəkiləcək. Təsəvvür edirsiniz bu nə deməkdir? Obrazlı desək, sinema sanki üstü yazılı bir vərəq kağızdır ki, orda nəinki imza atmağa, heç nöqtə qoymağa yer yoxdur. Buna baxmayaraq sinemada adını tarixə yazdıran rejissorlar olub və olacaq.

- Bəzən rejissorlar "Milli kino" ifadəsini birmənalı qarşılamırlar. Düşünürlər ki, kino ümumbəşəri sənətdir və milli çərçivədən guya çıxmaq lazımdır. "Milli kino" məsələsinə necə baxırsınız?

- Biz dünyaya Azərbaycan kimi maraqlıyıq. Çünki hər bir xalq mədəniyyəti ilə fərqlidir, unikalıdır. Bizim haqqımızda filmi yalnız biz çəkə bilərik. Kənardan kimi gətirsən də, ona hər cür şərait yaratsan da alınmaz. Alınar, amma Azərbaycana dəxli olmaz. "Nabat" filminin dəvət aldığı festivallarda ən çox verilən suallardan da biri bu idi: Niyə Nabat evlərdə lampa yandırır? Mən də hər dəfə bizim xalqın məşhur deyimini təkrar edirdim: "İşıqsız ev viran qalar". Xarici seyirçilərə bu çox maraqlı gəlirdi. Və ya belə bir sual verirdilər - niyə Nabat oğlunu yola salanda arxasınca su atır? Baxın, biz özümüzə danışıqla başqaları üçün nə qədər maraqlı oluruq? İnanın ki, biz normal filmlər çəkək həmişə dünyanın marağında olacağıq. Çünki bizi bizdən yaxşı heç kim ifadə edə bilməz.

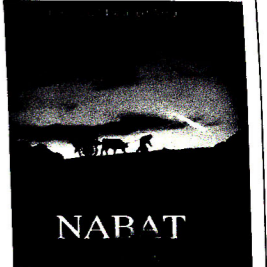
- Sizcə, filmlərinizə uğur qazandıran əsas amil nədir? Məsələn, "Nabat" filminin sizə bu qədər uğur gətirəcəyinə inanırdınız mı?

- Seçdiyim ideyanın fərqliliyini və orijinallığını əvvəlcədən bilərəm. Çünki, dünya sinemasından xəbərdar olduğun üçün çalışırsan ki, çəkəcəyin film, oxşar mözuda olan filmlərdən fərqlənsin. Çünki, sən başqasan. Və bu filmi yalnız sən belə çəkə bilərsiniz. Demək olar ki, hər gün film izləyirəm. Çünki, bu mənim işimdir. Dünyada keçirilən beynəlxalq festivallarda filmlərimlə və ya jüri üzvü olaraq iştirak

edirəm. Maraqlısı odur ki, təməl mövzulara həsr olunan filmlər bütün dünyada rəğbətlə qarşılanır. Aytmatovun sözü var - "bütün milli əsərlər həm də dünyavidir". Əgər sənin danışdığın əhvalat insanıdır və ürəklərə toxunursa, demək o əsərdir. Hər şey, o cümlədən incəsənət də Həqiqətə xidmət etməlidir. O zaman əsər insanıdır, dünyavidir. Məsələn, "Nabat" filminin qəhrəmanı olan Nabat Azərbaycan qadını olsa da, rəmzi mənada bütün dünyanı qorumağa çalışsan Ana obrazıdır.

- "Nabat" döyüşsüz müharibə filmidir...

- Döyüşsüz, silahsız müharibə haqqında film çəkmək mənim çoxdankı arzum idi. "Nabat" filminə bunu gerçəkləşdirdim. Bu filmdə silah atılmır, amma hər bir kadrda müharibə hiss olunur. Çünki, mənim üçün vacib olan ekstremal situasiyada insan davranışı idi. Tənha qalmış qadının vəziyyəti önəmli idi. Bizim film sükutun səsi, ritmi haqqındadır. Emosionallıq isə təsvirin, obrazın içindədir və dalğa effekti ilə bu seyrcinin içinə keçir. Seyirciyə imkan vermək lazımdır ki, hiss etsin, düşünsün və filmin iştirakçısına çevrilsin.

- "40-cı qapı" filminə də, "Nabat" filminə də ssenarini özünüz yazmışınız. Kinonun uğurlu alınması üçün ssenari də vacibdir...

- Bütün ssenarilər tək və ya hər hansı bir dostla birgə yazıram. Müəllif sinemasının əsas göstəricilərindən biri də müəllif-rejissor tandemidir. Başqasının ssenarisini çəkmək düşüncəmdə belə yoxdur. Hətta kimse maraqlı ssenari təklif etsə də, mən hökmən onu özünküləşdirməliyəm.

- Siz bir çox sənədli filmlərin də rejissorusunuz. Sənədli filmlər sizə istədiyinizi bəxş etdimi?

- Əslində, mən böyük sinemaya sənədli filmdən gəlmişəm. 1994-ci ildə "Azərbaycan Telefilm Yaratıcılıq Birliyi"ndə 11 il rejissor işlədim. O vaxt birliyin direktoru Nazim Abbasov idi. Allah ona rəhmət eləsin. O illərdə Telefilm bir çox gənc rejissorlar üçün laboratoriya rolunu oynayırdı. Mənim rejissor kimi formalaşmağımda o dövrdə çəkdiyim sənədli filmlərin böyük rolu oldu. Bir rejissor sənədli filmə bədii filmin fərqi canlı quşla təyyarə arasındakı fərq kimi göstərir. Doğrudan da, sənədli film canlı quşdur. Onun istiliyi və döyünən ürəyi var. Digər tərəfdən sənədli film adamı daha mobil, daha çevik olmağı öyrədir. Telefilmə işlədiyim illərdə dostlarla birlikdə 50-dən çox sənədli film çəkdik. Bu filmlər bir çox beynəlxalq festivalların qalibi oldu. Bu bizə yeni işlər üçün stimül verir və yolumuzun düzgün olduğuna əminlik yaradırdı.

- Siz həm də "Gənc Sinemaçılar Klubu"nun bədii rəhbərisiniz. Gənc rejissorlara böyük dəstək gözləyirsiniz. Bu klub barəsində nə demək istərdiniz?

- 2017-ci ildə gənc dostlarımla "Gənc Sinemaçılar Klubu" yaratdıq. Bura sinemanın bütün sahələrində çalışan gənclər qoşulub. Onların bəziləri Azərbaycanda təhsil alıb, bəziləri isə Avropada, Rusiyada, Türkiyədə. Bəzilərinin heç sinema təhsili yoxdur, amma sinemaya sevgisi var. Bir yerdə toplanmağımızın məqsədi ayrı-ayrı qruplarda işləyən istedadlı

gəncləri bir araya gətirib, birgə çalışmasını təmin etmək idi. Bütçə ilə film çəkmək yaxşıdır. Bəs bütçə olmayanda sinemaçılar nə etməlidirlər? Bizim gənclər öz dostlarının proyektlərində maaşsız işlədilər, bir-birilərinə yardım etdilər. Nəticədə bir tammetraj və 4 qisametraj film çəkildi. Əslində bu bizim üçün çox gözəl nəticə idi. İndi bizim uşaqların filmləri artıq bir neçə Avropa film festivallarının mükafatlarını qazanıb. Və ən əsası da xarici festivallarda Azərbaycan sineması adına olan boşluğu doldururlar. Bu yerdə Müşfiq Hətəmovaya təşəkkür etmək istəyirəm. O vaxt Kinostudiyanın direktoru idi və klubumuza böyük dəstək oldu. Bizim uşaqlara hər cür şərait yaradırdı. Bu gün də o, klubun bütün layihələrində yaxından iştirak edir. Biz yaxşılığı unutmurduq. Düşünürəm ki, bu ərafədə yaxşılıq, xeyirli əməl haqqında daha çox danışmaq lazımdır. Çünki hər biri enerji ötürücüdür. Çalışırıq yaxşını daha çox təşviq edək. Bizim klubun yazılmayan qanunları var. Məsələn:

1. Hamıya və hər şeyə sayqı
2. Paylaşdıqca çoxalırsan
3. Ədalət hər şeydən üstündür və s. Fikir versəniz hamısı da əxlaq normalarıdır. İmmoralistlər mənə bağışlasın, sənətdə də əxlaq çox önəmlidir. Çünki incəsənət Həqiqətə xidmət edir.

Gəldik əsas məsələnin üstünə... Azərbaycan kinosunun hazırkı vəziyyəti sizi qane edirmi?

- Azərbaycan sinemasının bu günkü durumu məni təbii ki, qane etmir. Festival-larda qonşularımız daha çox və normal

filmlərlə iştirak edir, nəyinki bizimkilər. Hiss olunur ki, o ölkələrdə sinemanı normal adamlar, sinemanı bilən və sevən adamlar yönəldir. Çünki xaricdəki yöneticilərin bir çoxu mənim dostlarımdır. Onlarla hər görüşümdə söhbətləşirəm, suallar verirəm, maraqlanıram. Ən əsası, onlarda hamı bir-birinə hörmətlə yanaşır. Bir-birinə qəzəbli deyillər. Birinin uğuruna hamı sevinir. Rejissor görmüşəm ki, özündən deyil, həmyerlisindən ağzı dolusu danışır. Paxıllığım tutur ki, bu niyə bizdə belə deyil? Biz ona görə "Gənc Sinemaçılar Klubunu" yaratdıq. Bu təkəbbür, kin-kidürətdən, qəzəbdən uzaq olan, yalnız sinemaya sevgisi ilə yaşayan gənclərin birliyi.

Düşünürəm ki, Azərbaycan sinemasının gələcəyi var və vaxt gələcək, dünya kinematografında o, öz layiqli yerini tutacaq. Bir də, əminəm ki, Azərbaycan sinemasını İnsanlığı sevən, Vətəni sevən, Ədalətə inanan və ruhunu təmiz saxlayan insanlar yaşadacaq. Tarkovski deyirdi ki - "film çəkmək əməldir". Böyük yaradan əməlimizi xeyirli eləsin!

Söhbətəşdi: Nərinqül Nadir